

1. Czym różni się państwo totalitarne od państwa autorytarnego? Charakterystyka niedemokratycznych systemów politycznych

1. Cele lekcji

i. a) Wiadomości

Po przeprowadzonej lekcji uczeń:

- wie, co to jest system polityczny,
- wie, na czym polegają rządy autorytarne,
- wie, co to jest zamach stanu,
- wie, co to jest pluralizm polityczny,
- wie, czym jest indoktrynacja,
- wie, na czym polegają rządy totalitarne.

ii. b) Umiejętności

Uczeń:

- identyfikuje określone momenty historyczne w dziejach danego państwa z konkretną formą rządów (np. Polska po zamachu majowym – rządy autorytarne),
- charakteryzuje ustrój totalitarny i podaje przykłady,
- wyszukuje przykłady indoktrynacji,
- potrafi porównać system autorytarny z totalitarnym.

2. Metoda i forma pracy

Pogadanka na temat tego, czym jest autorytaryzm i totalitaryzm.

Metoda praktyczna: utożsamianie poszczególnych rządów z daną formą sprawowania władzy.

Metoda podająca: omówienie autorytarne i totalitarne systemu rządów.

3. Środki dydaktyczne

1. Mapa polityczna świata.
2. Słownik języka polskiego.

4. Przebieg lekcji

i. a) Faza przygotowawcza

Nauczyciel podaje definicję systemu politycznego. Uczniowie nazywają znane im formy rządów. Na podstawie własnej wiedzy przedstawiają ich ogólną charakterystykę. Nauczyciel wymienia poszczególne państwa, określa lata i zadaje pytanie o obowiązujący wówczas system rządów (np. Hiszpania po zdobyciu władzy przez gen. Franco, Niemcy w latach 30. minionego stulecia).

ii. b) Faza realizacyjna

1. Charakterystyka państwa autorytarnego:
 - nauczyciel wymienia czynniki odróżniające autorytarny sposób rządzenia od demokratycznego,
 - wyjaśnia, czym jest zamach stanu,
 - co oznacza sformułowanie: rządy silnej ręki,
 - uczniowie podają przykłady rządów autorytarnych (z historii i współczesności).
2. Charakterystyka państwa totalitarnego:
 - nauczyciel wymienia elementy rządzenia typowe dla systemu totalitarnego, pyta uczniów o sposoby sprawowania kontroli nad społeczeństwem przedstawione w powieści G. Orwella *Rok 1984*,
 - nauczyciel wyjaśnia pojęcie: indoktrynacja, przytacza definicję ze słownika języka polskiego,
 - uczniowie zastanawiają się, jakimi środkami można oddziaływać na ludzką świadomość,
 - Związek Radziecki i faszystowskie Niemcy jako państwa totalitarne – nauczyciel opisuje elementy totalitaryzmu na rzeczywistych przykładach.

iii. c) Faza podsumowująca

Zebranie wiadomości z lekcji w celu porównania i wykazania różnic między systemem totalitarnym i autorytarnym. Nauczyciel wskazuje na brak ideologizacji życia społecznego w ustroju autorytarnym oraz rozbudowanie aparatu bezpieczeństwa i powszechne stosowanie przemocy wobec opozycji i zwykłych obywateli w państwie totalitarnym. Podkreśla, że o ile system autorytarny możemy umiejscowić pomiędzy demokracją i totalitaryzmem, o tyle nie należy go opisywać jako formy mieszanej dwóch powyższych ustrojów.

5. Bibliografia

1. Arendt H., *Korzenie totalitaryzmu*, przekł. M. Szawiel i D. Grinberg, Niezależna Oficyna Wydawnicza, Warszawa 1993.
2. Hertz A., *Szkice o totalitaryzmie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1994.
3. *Uniwersalny słownik języka polskiego*, pod red. S. Dubisza, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2003.

4. Wojtaszczyk K. A., *Współczesne systemy polityczne*, wyd. 4 popr., WSiP, Warszawa 2000.

6. Załączniki

i. a) Zadanie domowe

Powtórz wiadomości z lekcji. Wymień najważniejsze cechy rządów totalitarnych i autorytarnych. Przeczytaj *Rok 1984* G. Orwella (opcjonalnie).

7. Czas trwania lekcji

45 minut

8. Uwagi do scenariusza

brak